

hovo duhovno rast. Ko so začeli v gore hoditi še drugače kot po planinski poti do Češke kočje in nazaj na Jezersko, ko so začeli plezati in smučati po navpičnih smereh, kjer so si poprej drznili poleti plezati samo najbolj izkušeni alpinisti, jim tega ni prepovedoval ali jih drugače odvrčal od tega, ampak jim je samo svetoval, kako naj ukrepajo in kako naj se pazijo. Čeprav jih je navidez v teh vrhunskih podvigih podpiral, se je v resnici bal zanje: kaj bi dal, če se tega ne bi lotevali, ampak iz svoje kože, ki je bila hkrati vsaj nekoliko tudi njegova, pač niso mogli. Svojim otrokom je neizmerno zaupal; četudi komu od njih v šoli ni šlo tako, kot bi vsi skupaj želeli, ob slabi šolski oceni ni nikogar kaznoval, ampak mu je zelo strpno povedal kakšno spodbudno besedo, ki je zalegla več kot kazen.

Ves čas življenja je imel vseskozi vrsto idej, ki pa so bile po njegovem globokem prepričanju vse izvedljive, kajti nobena ideja nič ne koristi, če je ne uresničiš, kot je pogosto dejal. Niti ob zamislih drugih ni nikoli molčal, ampak je povedal naglas, kar je mislil; to pogosto niso bile kritike, temveč njegovo videnje rešitev.

Vsaj od časov svojega oskrbovanja Češke kočje je pisal nekakšen dnevnik, ob tem še pesmi, še pred temi leti pa si je sprva zapomnil in nato začel zapisovati zgodbe, ki jih je slišal po Jezerskem. V prvih letih svojega oskrbnitstva, ki ga je zaposlovalo v poletnih mesecih, je pozimi, največ pred božičem, hodil kot klavec po Jezerskem od hiše do hiše in ob prvovrstnih družabnih dogodkih, kakršni so koline, poslušal jezerske zgodbe

in dogodivščine, iz katerih sta mnogo pozneje, že v zadnjem desetletju njegovega življenja, nastali dve njegovi knjigi, Jezerske štorije, ki jih je še dočakal, in Jezerska kronika, ki jo je pripravil do zadnjega stavka in zadnje vejice, izida pa ni dočakal. Predvsem zadnja leta življenja, ko ni več toliko hodil k Češki koči in ko je imel mnogo več časa, se je popolnoma posvetil dokončanju tega dela, v katerem je velik del utapljal tudi žalost po smrti svoje ljubljene žene leta 1994.

Zadnjič je bil kot oskrbnik in tudi sicer v Češki koči leta 1996, ko so ga tja gor peljali s helikopterjem. Malo je želel in malo so ga silili domači, naj vendarle še poskusi, toda ko je spoznal, da so njegovi gorniški časi minili, da v planinski koči in okoli nje ni več absolutni gospodar, ker so mu druga za drugo odpovedovale življenjske funkcije, naslednjo pomlad ni izrazil niti najmanjše želje, da bi še enkrat šel tja gor v tisti svoj čarni svet, pa čeprav samo za en sam dan; ko ni bil več gospodar v njem, mu je popolnoma zadostoval spomin nanj.

Sredi letošnjega poletja, ko je v Češki koči vrvelo planincev, je v dolini ugasnilo življenje Andreja Karničarja, ki je najbolje od vseh poznal to planinsko domovanje. V večnost je odšel mož, ki se ga bodo spominjali še rodovi planincev: najneposredneje tisti, ki so ga poznali, potem v resničnih planinskih zgodbah tisti, ki bodo kdaj prišli na Jezersko ali v Češko kočjo in zvedeli, kakšen mož je njega dni hodil po istih poteh, po katerih hodijo zdaj oni.

POSVET O GAMSIH NA ZAVAROVANIH OBMOČJIH ALP V SLOVENIJI

NARAVA ALI PUŠKA?

UROŠ SEVER

Po grabnu, ki se s Tosca spušča proti Vojam, sta tekla koza in kozlič. Takega bi nekaj odstrelili, je brez daljnogleda ocenil mladiča Florijan, naravovarstveni nadzornik Triglavskega narodnega parka. Izkušeni lovec je opazil, da je za svojo starost preslaboten in prihajajoče zime najbrž ne bo preživel. A kljub svoji negodnosti bo imel priložnost, da se prebije skozi mraz in sneg do pomladi. Vsaj dokler se bosta živali zadrževali na tistem območju Triglavskega narodnega parka, kjer lova ni več.

Opustitev lova na določenem območju Triglavskega narodnega parka je neposredna posledica uveljavljanja mednarodnih meril varovanja in razvoja v narodnem parku, ki bodo sčasoma nadomestila sedanjo delitev na osrednji in robni del parka. Nova kategorizacija, ki jo je razvila IUCN, Svetovna zveza za varstvo narave in naravnih dobrin pri UNESCO, in jo postopoma uvaja uprava TNP za upravljanje v parku, zahteva za ohranitev mednarodnega statusa parka, da je v II. kategorijo zavarovanih območij uvrščenih vsaj 75 odstotkov njegove površine. Na takšnem območju je prepoveda-

na vsakršna raba naravnih virov. Tu ni lova in ribolova, nabiralništva, gozdarske in kmetijske dejavnosti ter vodnega gospodarstva. Prepovedani so posegi v prostor, preoblikovanje površja in negativni vplivi na naravo, kot sta hrup in onesnaževanje. Kriteriji za II. kategorijo zavarovanih območij so tako precej strožji od tistih, ki so veljali doslej za osrednje območje TNP.

DVA PRISTOPA

Uprava TNP je zato izdelala strategijo uveljavljanja in uresničevanja varstvenih kategorij IUCN »Varstveni koncept 2000«. V skladu z njo je doslej uveljavljen varstveni režim II. kategorije na območju 24.500 hektarov ali 29 odstotkov površine Triglavskega narodnega parka. To pa pomeni tudi prepoved lova na tem območju.

Prepoved lova nasploh in prepoved lova na gamse posebej je zbudila odpor v lovskih vrstah. Odpor ima več razsežnosti in samo umanjkanje trofej z 1,2 odstotka površine Slovenije je slovenske lovce še najmanj prizadelo, saj je bil lov na tem območju že doslej omejen na netrofejni lov in sanitarni odstrel. Gre za konflikt dveh različnih pristopov k upravljanju z divjadjo. Do sedaj veljavni koncept temelji na uravnavanju 527

številčnosti živali z odstrelom, ki naj bi tako tudi omejil širjenje nalezljivih bolezní. Seveda takšen koncept predvideva aktivno vlogo lovcev oziroma njihovih pušk. Pri konceptu samouravnavanja živalske populacije v skladu z naravnimi zakoni, ki vključujejo tudi nalezljive bolezni kot dejavnik omejevanja populacije, pa za lovške tradicije ni ustreznega mesta. To in prepoved lova na gamse še posebej, ki je po mnenju lovcev najtežavnejša oblika lova, vrhunca njihove dejavnosti torej, ki je našla svojo mitsko razsežnost tudi v legendi o Zlatorogu, gamsu z zlatimi rogovi, čuvaju triglavskega zaklada, je bilo dovolj za vznemirjenje med zeleno bratovščino. Čeprav se na prvi pogled ne zdi tako, pa je, če upoštevamo navedene razsežnosti, njihovo vznemirjenje upravičeno, saj prepoved lova, pa čeprav na tako omejenem območju, vendarle ogroža doslej nesporen monopolni položaj slovenskega lovstva pri upravljanju s prosto živečo divjadjo.

ZA LOV...

Mednarodni posvet o varstvu in upravljanju gamsov na zavarovanih območjih Alp in v Sloveniji, ki ga je letos oktobra organiziral Triglavski narodni park z denarno podporo Slovenske nacionalne komisije za UNESCO, in programa Europarc Expertise Exchange, je bil priložnost za soočenje nasprotujočih si konceptov. Slovenski strokovnjaki za divjad, nikakor ne po naključju vsi iz vrst lovcev, so predstavili predvsem spremljanje stanja gamsje populacije v Sloveniji in še posebej na območju Triglavskega narodnega parka.

V Sloveniji gams ni ogrožena živalska vrsta. Morda je bila takoj po drugi svetovni vojni, ko je bilo gamsov zelo malo in tudi lova nanje praktično ni bilo. Njihovo število se je večalo, a sredi sedemdesetih let je izbruh gamsjih garij močno razredčil njihove vrste. Na območju lovsko upravnega območja Triglav, s katerim upravlja TNP, so pred izbruhom garij našteali nekaj manj kot 3500 živali, po njem pa leta 1985 le še 870. Kasneje se je število populacije ustalilo na okoli 1100 v lovsko upravnem območju Triglav, v celotni Sloveniji pa je gamsov desetkrat več.

Upravljanje številčnosti po lovsko

Foto: Uroš Sever

Izhodišče slovenskih lovcev za upravljanje z gamsi je, da gams nima omembe vrednih naravnih sovražnikov, ki naj bi poleg težjih življenjskih pogojev visokogorske zime uravnavali rast populacije gamsov in tako preprečevali izbruh in širjenje bolezní. Na mestu iztrebljenega naravnega predatorja zato vidijo lovca s puško, ki zagotavlja življenjskim pogojem primerno število živali. S prepovedjo lova bi prišlo do prekomernega števila živali in kot dejavnik omejevanja rasti populacije bi se spet pojavila bolezen. Ta bi se nezadržno širila, saj prepoved lova vključuje tudi prepoved sanitarnega odstrela, in okužili bi se tudi gamsi izven območja prepovedanega lova, kjer bodo z divjadjo še vedno upravljali lovci.

... IN PROTI NJEMU

Strokovnjaki iz narodnih parkov v Italiji, Franciji in Švici, v katerih so se odpovedali lovu že pred desetletji (v Švicarskem narodnem parku je lov prepovedan že osemdeset let), so predstavili svoje izkušnje in izsledke raziskav v območjih brez lova. Območje, ki je prepuščeno samouravnavanju po naravnih zakonitostih, predstavlja izziv strokovnjakom, ki so tako prišli do zanimivih dognanj o življenju divjadi in obenem tudi odgovorov na pomisleke nasprotnikov ukinitve lova v narodnem parku.

V nobenem od tujih parkov se gamsi zaradi ukinitve lova niso namnožili preko vsake mere, ampak se je po obdobju naraščanja števila živali rast populacije ustavila in se ustalila. Številčnost živali omejuje samouravnavanje populacije, ki se kaže kot nizka reprodukcijska sposobnost in razmeroma visoka smrtnost mladičev. Regulacija številčnosti očitno ni odvisna le od izbruha hude bolezní, kakršne so bile gamsje garje. Tuji strokovnjaki so tudi izrazili dvom, da bi odstrel sploh lahko preprečil ali omejil širjenje garij. Za gamsje garje so ugotovili, da prvemu nastopu bolezní s hudimi izgubami sledijo manjši valovi, ki niso tako usodni.

Za upravljalce in obiskovalce parka (nikakor pa za lovce) zelo pomemben učinek ukinitve lova je skrajšanje varnostne razdalje živali do človeka in boljše prilagajanje na druge vplive. Tako nekateri narodni parki slovijo po tem, da je mogoče opazovati gamse iz neposredne bližine in morda se bodo nekoč v Triglavskem narodnem parku, tako kot zdaj kozorogi, tudi gamsi brezbrizno pasli pred očmi opazovalcev brez puške v rokah.

Na posvetu »Gams (Rupicapra rupicapra, l. 1758), varstvo in upravljanje na zavarovanih območjih Alp in v Sloveniji« so z referati nastopili: **Janez Bizjak**, dipl. inž. arh., direktor Triglavskega narodnega parka, **Branko Galjot**, dipl. inž. gozd., Zveza lovskih družin Gorenjske, prof. dr. **Andrej Bidovec**, dr. vet. med., Veterinarska fakulteta, Univerza v Ljubljani, **Iztok Koren**, dipl. inž. gozd., Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin, **Miha Marenče**, dipl. inž. gozd., Triglavski narodni park, dr. **Vittorio Peracino**, dipl. vet. med., narodni park